

1. PAS (258) sb m

a jasne (w tym 5 r. błędne znakowanie).

pas- (88), pass- (1) StryjKron [wyłączono ze statystyki zabytki nie rozróżniające w piśmie s, ś, ś].

sg N pas (56). ◊ G pasa (35). ◊ A pas (46). ◊ I pasem (37); -em (3), -(e)m (34). ◊ L pasie (2). ◊ pl N pasy (5). ◊ G pas(o)w (9). ◊ A pasy (60). ◊ I pasy (4) KrowObr, Leop, BielKron, WujNT, pasâmi (1) BudNT, pasmi (1) RejPos. ◊ L pasâch (1) MurzNT, pasi(e)ch (1) Mącz.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. Długi, wąski kawałek czegoś giętkiego, zawiązywany lub zapinany wokół ciała, zwykle powyżej bioder na ubraniu; cingulum a. cingulus Murm, Mymer¹, BartBydg, PolAnt, Mącz, Modrz, Calep, Cn; cinctus Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; zona Murm, PolAnt, Vulg, Mącz, Calep, Cn; balteus Vulg, PolAnt, Mącz, Cn; strophium Murm, BartBydg; subcingulum Calep; incingulum Cn (160): ZapWar 1505 nr 2007, 1524 nr 2300, 1529 nr 2474 [2 r.], 1540 nr 2596; iż mie za pas pośpołu z miechem popádł/ ij ta^mze gij vtargnął ForCnR Ev, E; Murm 128, 156 [2 r.]; Mymer¹ 7, 31v; BartBydg 151b; ZapMaz V S 2/332; LibMal 1544/78, 90v, 1547/130v, 131; RejKup v2v; MurzNT Matth 10/10, s. 41 marg; Potym mu [Hektorowi] Aiáx fwoy miecz/ on mu fwoy pás pośłał [...]. Ten fie fwym mieczem zábił/ tego poimano/ Onym páfem zwiázawšy/ Źpjetnie Źzacowano. RejZwierz 16v; WyprKr 24; pás ná biodrách iego nie rozepnie fię BibRadz Is 5/27; BielKron 21v, 34 [2 r.], 414; Cinctus, idem quod cingulum, Pás álbó [!] opańanie. Mącz 54a; Zonarius, Paśnik który pási czyni/ też trzośnik. Mącz 513a, 54a, 125c, 197d, 513a; BielSat D3v; BudBib Is 22/21; KochFr 62 [2 r.], 106 [2 r.]; BielRozm 29; Fibula – Spien od paśsa Calep 416b, 195a [2 r.], 1152b; KochFrag 28; LatHar 80; Ten przyŹzedłšy do nas/ wŹiáwšy pás Páwłow/ y zwiázawšy Źwoie nogi y ręce/ rzekł: [...] Męžá ktorego ieft ten pás/ ták zwiázá w leruzálem Zydowie/ y podádžá w ręce Pogánow. WujNT Act 21/11; A ktory ptak nie miał czym zwiázáć więźnia Źwego/ Zábił záraz/ [...] Drugi pátržáć ná tę śmierć y przypadek tęgi/ Aby żyw był/ dał ná fię y pálá y wŹtęgi. KmitaSpit C2v; KlonFlis A2; Kofzulkę zwiierzchniá/ Ípodniá/ biáłą trzebá wdŹiewáć/ Fártuch tákže chędogi do pálá przypináć. ZbylPrzyg Bv.

pas z czego (2): Wjdzałes náŹe [mnisze] vbiory [...] Paśs nie Źtawty ale Powroz RejKup cc5. Cf »pas z skory«.

pas z czym [= czym zdobiony] (4): [w wyprawie królowny:] PAŹz zloti z wezli. ná xtált snura sperlami. WyprKr 24v, 17 [2 r.], 17v.

pas na czym [= z czego] (2): [w wyprawie królowny:] PAŹz ná tkaniczi zlotei WyprKr 24v, 25.

W połączeniach szeregowych (9): Dofić záprawdę dobrze fie pokazáá [Kornelia] myenyáć dzyeći fwe fwym ochędoženŹstwem być/ á nye letniki/ nye páfy/ nye perłowe tkanki/ áni inŹŹe drogye rzeczy/ ktoremi fie dzis poŹpolicye oŹadzáją GliczKsiąž C6v, C6v; KrowObr B; BibRadz 1.Reg 18/4, Ex 28/4; BielSat D3v; Szátá/ trzewikiem ábo botem/ czápká/ kordem/ páfem/ perłá Źwietná/ kámykiem ofobliwym/ y wŹzelákim kofztownym vbiorem á zdáleká przynieŹionym/ ták fię chcemy popiŹowáć ModrzBaz 56; BielRozm 29; LatHar 78.

W przeciwstawieniu: »pas ... powroz« (3): *RejKup* cc5; iż ią [powiada Pan] [...] każę odebrać od nich ty wymyflne vbiory ich [...]. A dam [...] miáftho okowánego pálá powroz [*Is* 3/24] *RejPos* 306; *SkarKazSej* 704b.

W porównaniach (2): *RejZwierc* 245v; w poły ią [ziemię Bóg] przepałał morzem vrownánym/ Profto iákoby páfem frébreem okowánym. *KochFrag* 22.

W charakterystycznych połączeniach: pas bez kamienia (z kamieńmi) (2), obity, z smalcem (2), na tkanicy złotej (2), tkany (2), ukradziony, z węzły; dudy u pasa, klucz, pacierze, przęcka, worek; śpień od pasa; kieścień za pasem, siekiera; do pasa przypinać; pas czynić, dać (2), darować, kupić, mieć na zbroi, naleźć, posłać, poświęcić [komu], ukraść (6), urobić, wziąć [= ukraść] (5); za pas popaść [kogo] (2); pasem dośpieć (2), odziany, popisować się, zmocnić, związać (uwiqzany) (2); pas rozepnie się.

Frazy: »pas słabiej« [o chudnięciu] (1): Ty wiełz łam iák był [brzuch] przed tym/ iák bęben nádęty [...]. A teras pás łábiejie/ chce mi z niego opáść *PaxLiz* C4.

»pasa nie zostanie« [o wzdęciu brzucha wskutek opilstwa] (1): bo ten rozum fwoy vtopił w winie/ álbo w piwie/ leiąc w gárdło y w káldun fwoy/ aż pálá nie sftanie *WerGość* 213.

Zwroty: »za pasem chować« (1): (nagł) Woyná. (-) Włęc w onych ftórych Wiciach też nádzieję mamy/ To iáko Mázur kijec zá páfem chowamy. *RejZwierc* 245v.

»u pasa nosić« [szyk zmienny] (2): Też ná potrzeby chodząc dworowe przed namioty/ áby vkopał dołek w zyemi/ á zakrył nieczyftość fwoię/ dla chędogości mieyfća/ nołząc motyczkę v pálá. *BielKron* 36v; *CzechEp* 79.

»pasem opas(ow)ać (a. przypasać), opas(ow)any (a. przepasany); pas opasać; pas przepasuje; pas do podpasowania« = *praecinctus zona PolAnt*, *Vulg*; *accinctus a. accingere, a. cingere balteo Vulg*; *cingere in balteo PolAnt* [szyk zmienny] (4:7;1;1;1): *Leop Lev* 8/7, 13, 4.*Reg* 3/21; Y oblokł go [Mojżesz Aarona] w łuknią/ á opáłał Páfem/ y wdział nań łzátę długą *BibRadz Lev* 8/7; *BielKron* 37v, 94v; Páfem theż thákiem złotym póspolicie rycerze bywáli opáłowáni/ gdy iecháli z iákiego zwycięstwá ławnego/ á to był znák zwycięstwá y dziłności ich. *RejAp* [13]v, [13]; Y wyłzło siedm án-iołow zkościoła/ [...] obleczeni płotnem czyftym świetnym/ á przepasani v pierśi páfami złotemi. *BudNT Apoc* 15/6, *Apoc* 1/13; *BielSjem* 23; *Calep* 1015a; *WujNT Apoc* 1/13, 15/6.

»pasem ściągac (a. ściągnac)« = *adstringere cingulo Vulg* [szyk zmienny] (2): *Leop Lev* 8/8; widział przez łen/ á ono łędzwie iego dwa Aniołowie páfem ściągáią *SkarŻyw* 201.

»u pasa wisiec (a. wieszac)« [szyk zmienny] (3): *RejWiz* 161v; *BielSat* D2; Mam ią tám taką włafnie kufzkę/ co wiełzaią Kośiarze dla ofelki v pálá we źniwá *WyprPl* B.

»włóżyć (sobie) pas na szyję« [na znak bezbronności, pokory] (2): przed ktorego [Skanderbega] nogámi [Mojżesz] padł włóżywłzy łobie pás ná łzyię profil o łáfkę *BielKron* 252, 249.

Wyrażenia: »pas łańczuchowy« (1): PAszow złotych łańczuchowich. łmalczy [lege: z smalcy] drugie, włitkich pałzow 5. *WyprKr* 24.

»pas (srebrem) okowany« [szyk 2:1] (3): zá nimi błazenek w kukle á s cepámi/ [...] á pás okowány. *RejWiz* 39v; *RejPos* 306; *KochFrag* 22.

»pas puklasty« (1): *KlonFlis* H4v cf *Zestawienie*.

»pas rycerski« = *balteus Vulg, PolAnt, Calep, Cn; balteolus, cingulum, succingulum Cn* [szyk 4:1] (5): *Leop 4.Reg 3/21; BibRadz 1.Reg 18/4*; iż go widział tym páfem rycerłkim á znákíem zwyciéftwá opáfánego/ może to káfdy rozeznáf iáfki to íeft rycerz y iáfki woioownik *RejAp* [14]; Wízákże może Sláfchcianká w Złotogłowie chodzić/ Páf Rycerłki opáfáf będfie íie íey godzić. *BielSjem 23; Calep 123a; [InwMieszcz 1573 nr 178]*.

»pas skorzany, z skory« = *zona pellicea Vulg (4:1)*: miał Ian odzienie na łobie z íierści Wielbładowey/ y pás łkorzány ná biodrach fwoich *Leop Mar 1/6* [*przekład tego samego tekstu LatHar*]; Miáfá ktemu obręcz żelazną ná cíele/ którą íię ściłkáfá: á ná noc pás z łkory íeżowey. *SkarŻyw 160; LatHar 685; WujNT Matth 3/4, Mar 1/6*.

»pas sr(z)ebny« [szyk 11:1] (12): *ZapWar 1524 nr 2160; MetrKor 62/171v*; łkrzyną yeftł othworzil, łkthorei trzy páłfi írebrne [...] vkradł *LibMal 1545/99v, 1544/90, 1547/129, 131, 1548/147*; iż ktoby nyemyáf letnikow/ páłow írzebrnych/ ífubek/ wyífywanych álbo háwtowáfnych kóffulek/ zá nicby nye ítał. *GliczKsiqż C6v; WyprKr 38v; BielKron 377v; ZapKóscier 1579/1, 1580/5*.

»szeroki pas« = *lata cinctura BartBydg* [szyk 4:1] (5): *Cinctus eyn breit gurtel Seroky páłz Murm 156; Mymer¹ 31v; BartBydg 28; Mqcz 23a; Subcingulum – Pas łzeroki do pod páłłowania. Calep 1015a*.

»pas złoty, pozłocisty« = *zona aurea PolAnt, Vulg* [szyk 16:4] (16:4): *MetrKor 62/171v; LibMal 1544/90; WyprKr 17, 17v, 24 [2 r.], 24v, 38, 110*; ínich to íeden táf mężny był Niemiec/ Kíkierzyc Deeber z Lufáfcyey/ pozłóciłty pás miał ná zbroi *BielKron 384; RejAp* [13]v [3 r.], Ee3; *BudNT Apoc 1/13, 15/6*; wyíłło íiedm ániołow/ [...] przepáfáfnych okołó pierśi złotymi páfy. *WujNT Apoc 15/6, Apoc 1/13; SkarKazSej 704b; Ná Kóscielnego corce pozłóciłte páfy KlonWor 49*.

»pas żelazny« (1): Włósiennice nośił/ y pás drugdy żelazny ná gołym cíele. *SkarŻyw 411*.

Zestawienie: »gdański pas« = *szeroki pas skorzany wytwarzany przez rzemieślników gdańskich* (1): A Zochnie dáfury Gdańłki pás pukłáfłty *KlonFlis H4v*.

Wyrażenia przyimkowe: »u pasa« (9): kiedy ty spáf idziełz/ tedy klucz v páłá *RejFig Bb6, Bb3; OrzRozm M4*; Ten płłtry worek v páłá [...] íeft z rozmáfłtey íerchy íiíłternie vłzyty. *KlonWor ***. Cf »u pasa nośić«, »u pasa wisieć«.

»za pasem« (4): zły iż ná íię wie záfwdy co ípółnego/ Máfá łkobli [...] / Iuż íiekieráf zá páłem íuż pies ná łáncuchu. *RejWiz 4v; BielKron 435; RejZwierc 274*. Cf »za pasem chowáf«.

Przen (15): *BibRadz I 358d marg*; Íáfko drugi człónki íwé okrył odzieniem/ Táf on [zły człówieł] zewłżáf obłóżon íeft złórzeczeniem. [...] Bodayże íye tym płáfzczem wíecznie nákrýwał/ Y tegóz páłá ná íwé boki vzywał *KochPs 169*.

Zwroty: »za pasem nośić« (1): Sam zá páłem ná íwoy grzbyet práwíe then kiy nośi/ A by go vderzono ledwe iż nie próśi. *RejWiz 91*.

»pasem [czego] przepasać, ściągáf« [szyk zmienny] (1:1): vbłogółławíł go w chwale/ y przepáfáfł go páłem ípráfwdliwóści. *Leop BBB3; SkarŻyw 201*.

Szereg: »pas a przepasanie« (1): Y będfie ípráfwdliwóść páłem ná biodráfł íego/ á wíaráf przepáfáfaniem nerek íego [*Et erit iustitia cingulum lumborum eius et fides cingulum renum eius*]. *BibRadz 11/5*.

Wyrażenie przyimkowe: »za pasem« = *wkrótce, i zwykle: na pewno* (9): przeto ważenie pożywania takowych potraw ktorich chęć w chorobie przychodzi iest nie bezpieczne zik albo łtrata za pasem. *GlabGad* K7v; In cervicibus bellum, pro in vicino, Tudziez zá pásem/ przed drzwiami. *Mącz* 50b; Impendent magni tumultus bellorum, Wielkie walki łá zá pásem/ Przibliżáją łie. *Mącz* 288b; Periculum instat, Niebezpieczność nádchodzi tuż zá pásem. *Mącz* 418d, 295c.

~ *Fraza*: »śmierć (jest a. dybie) za pasem« (4): Mors propter incertos casus quotidie imminet, Smierć záwždy yełt zá pásem dla rozmáyitych przigód. *Mącz* 207c; *HistLan* E2v; A ták cudzey śmierci płáčząc/ ná włálną tym czásem Pámiętaymy/ ktora tudziez dybie nam zá pásem. *KlonŻal* A2v; *OrzJan* 43. ~

a. *Pas ze schowkiem na pieniądze* (3) : Zonam perdidit, Pas zgubił/ to yełt piemiądze [!] vtrácił/ bo przedtym pieniądze w pásiech nołzono yáko v nas w trzośiech. *Mącz* 513a; Gdy kto [...] nośi przełtrono pás: Abo iefli mu chodzi kielzenia łámopás: [...] z nożem wybrufzonym [*złodziej*] przyłtępuie z lekká. *KlonWor* 36.

b. *Jako oznaka dziewictwa* (3) : Klaudia ktorą ludzye mieli zá zbytnią niewiáłtę dla iey ochędożności/ gdy iecháłá do matki po Tybrze rzece/ záwzyęłá z łodzyá ták iż iey kilká łet ludzi nie mogłó łciágnáć/ pokłęknełá prołzác boginiei Wełty/ áby iáko oná iest niewinna ludzkiej obmowki/ ták prawdziwie s tego mieyłcá łodzya pásem moim łciágnioná byłá. Vwiązawłzy pás/ łciágnęłá łodzyá *BielKron* 25; [*Europa o sobie*:] Nikczemna dżiówko/ [...] Czemu nie vmrzełz? łtrzymá cię tá niłka łedliná/ y pás zániešiony wcále *KochPieś* 8.

c. *Przepaska bogini Wenus mająca dar wzbudzania miłości; cestus* *Mącz*, *Cn* (1) : Cestus, Pás á opáłanie/ áłbo Vpominek miłości. *Mącz* 50b.

2. *Długi wąski kawałek skóry lub materiału służący do łączenia, spinania, przytrzymywania czegoś; taśma; rzemień; fascia* *Mącz*, *Cn*; *corrigia, lorum Calep; epidromus, instita, resticula Cn* (8) : Fascia, Podwiáski Proprie Powiáśłó áłbo pas łukienny w którym dzieci powiyayá *Mącz* 119a; *Corrigia* – Pałs, rzemien. *Calep* [263]a.

pas u czego (2): [*Aleksander słyszał, iż w zdobytym przez niego Gordynie był wóz*] ktorego kto iárzmo rozwiáże/ miał połieść włzytkę Azyá. A gdy łie tego wozá dopytał/ połiekl wężłý áłbo páfy v niego. *BielKron* 124; *Calep* 159a.

Zwroty: *peryfr.* »nakłádać [komu] na szyję konopnianych pasow« = *wieszać* (1): Nákládał im [*Chabry Bolesław poganom*] ná łzyie konopniánych páłow. *PaprPan* Dd3v.

»pasami opasować« (1): drugi po łefiech po gorach łłupow y obrázow łzukał/ páłmi ie opáłował *RejPos* 327.

Wyrażenie: *peryfr.* »pas bitego wołu« = *rzemień* (1): dopadł [*Menelaus*] końskich włosow i szyszaka [*Parysa*] a ciágnął go, wracając do swego orszaka. A tego wężel dusił upstrzonej tkanice Ktora pod brodą strzegłá czubatej przełbice; A wciágnąłby był i dank wielki miał, by byłá Wenus, [...] nie wnet obaczyłá Ktora mu pas bitego wołu rozerwałá, A temu próżna w ręku przełbica zostáłá *KochMon* 32.

a. *Zwój materiału [czego]* (1) : Thamze vkradł dwye sthucze Barchanu byallego. [...] kilka páłłow mvchaieru i pulhathłáłzya. *LibMal* 1551/158v.

3. *Kreska, pręga* (1) :

Gra słów związana z nazwiskiem (1): Bo [Wawrzyniec Pasek] opafze ízábliłkiem prętko po íuprinie/
A ty wiem nie rad nošíłz páfá ná łyśinie. *PapPan Cc*.

4. *Miejsce dokoła tułowia powyżej bioder, traktowane zwykle jako środek, połowa ciała; talia (34) :*
Miedziedź [...] Włpiął fie ná koń iednemu/ aż iuż bliłko páfá. *RejFig Bb2*.

W charakterystycznych połączeniach: broda do pasa (2); do pasa brodzić, ciągnąć, siedzieć w wannie, spuścić się, wisieć (2); po pas goły, naparzać się, siedzieć w wodzie, ukazować się, wchodzić w rzekę, wpaść w wodę, wysadzać się; pod pasem uwiąznać.

Zwrot: »chwycić (się) (a. pochwycić), obłąpić w pas« = sublimem medium arripere Mącz (3:1):
BielKron 464v; Mediam mulierem complectitur, Obłąpił yą w pás. Mącz 213b, 412c; vchwycili fie
obádwá zarko wpáfłý/ włáfnie iáko Dares z Enteluífem Eneáfowi zápálnicy StryjKron 134.

Wyrażenia przyimkowe: »(aż) do pasa« [w tym: mierząc od góry (9), od dołu (3)] (12): człowieká
ítárego Podkał/ [...] Nadobną síwą brodę aż do páfá máiąc *RejWiz 20; RejZwierz 71v, 88v; BielKron*
192, 450; [Chłop] Ciągnąc łkornie do páfá ledwe iż nie pierdzi. RejZwierc 241v, 58, 207v.

~ *Wyrażenia: »do samego pasa« (2):* Przed zleżeniem dziefiac dni [...] [*brzemienna niewiasta*] ma
fiedzieć w wannie w ciepłey wodzie do łamego páfa *FalZioł V 19c; W iáki fie oná kołnierz miáfto*
krezow łtroi. Do łamego fie páfá końce mu łpuściły ZbyłPrzyg A2; [SienHerb 446 (Linde)].

»od szyje aż do pasa« (2): Torax anterior pars truna [!] à collo usque ad Stomachum, Das vorder
teyl vom hals an biß vff den gurtel/ die gantz bruft mit den dutlin. *Pyerły od łfiye áłz do páfá Murm*
57 [idem] BartBydg 158b. ~

»od pasa« (1):

~ *Wyrażenie: »od pasa aż do wierzchu« (1):* Thorax, Pierśi álbo pierśifte odzienie/ kábat/ plefzek
y wízeláka zbroyá/ od páfá aż do wierzchu. *Mącz 455a. ~*

»po pas« [w tym: mierząc od dołu (5), od góry (3)] (8): *FalZioł V 19c; Goły po pás/ á ná doł by*
Niedziedź kołmáty RejWiz 166; BielKron 444v; Kiedy nieprzyiaciel thwoy po pás w wodę wpádnie/
poday mu rękę GórnDworz Cc7; SapEpit A3v.

~ *Wyrażenia: »po samy pas« (1):* w they wodzie ciepłey ma ona pani chora fiedzieć zgodzinę albo
więczy: po łamy pas. *FalZioł V 28v.*

»po pas od ziemi« = *na wysokości połowy wzrostu człowieka (1):* przyłtápiwłszy bliżey miáftá/
wyłłukli murow niemáło po pás od ziemi *BielKron 314v.*

Szereg: »po pas, po szyję« (1): á ludzie gromádámi wchodzili w rzekę/ iedni po pás/ drudzy po
łzyię *StryjKron 140. ~*

»za pas« (1): Druga [*szata*] záfię będzie máło niżey zá pás *RejZwierc 58.*

»pod pasem« = *poniżej talii, być może na podołku (1):* gdyć Kokołz [*na głowę*] kłádziono/ tedyś
łbem trzáńnęłá/ Y łłyżę żeć pod páfem tám gđzies vwiáznęłá. *RejFig Bb2.*

Przen: W opisie gwiazdozbiorów noszących nazwy istot ludzkich (6) : PRzy pášie [*Cefeusa*]/ kiedy
vyżrzyłz piérwłzy zakręt łmoczy: Po drugiéy łtronie niebo Káłsiope toczy. *KochPhaen 7.*

pas czyj (2): Kłęczniá zášie [...] Nád inłszé członki z morzá iuż y pás wychodźi/ Y znákomité pierśi/
y iáłné rámioná *KochPhaen 23, 24.*

Wyrażenia przyimkowe: »do pasa« (1): Kłęczen z głową do páfá [*gaśnie*] *KochPhaen 20.*

»po pas« (2): á przy Orionie Záráz w morzu Cepheus od rąk po pás tonie. *KochPhaen* 12, 22.

5. Wyrażenie przyimkowe: »za pasy, w pasy« [o walce zapaśniczej; wyrażenie nabiera cech zrostu, o czym świadczą 30 przykładów w pisowni łącznej (w tym 2 r. zã-, cechujące przedrostek rzeczownikowy) oraz: do zapasow chodzenia *Mącz* [273]a w CHODZENIE] [48:1] (49) :

Zwrot: »za pasy chodzić, iść (a. pojąć), wodzić się, chodzenie; w pasy iść« [w tym: z *kim* (12)] = *certare* (*lucta*) *PolAnt*, *Mącz*, *Cn*; (*complexa*) *luctari Mącz*, *Calep*; *deluctari Mącz*, *Calep*; *praevalere PolAnt*; *colluctari concertare, decertare; luctatio Mącz* [szyk zmienny] (25:5:1:6;1): *LibMal* 1554/190; Y ten ktoryc zápáfy chodzi/ ná wżytkim fię miernie chowa *BibRadz* 1.*Cor* 9/25, *Os* 12/3; *BielKron* 15v; *Concertare cum aliquo* Zápáfy yść álbo fie też wádźić s *kim Mącz* 49d, 81b, 198b [3 r.], 304a; *SienLek* 190; V Grekow zá dawnych czáfów/ był ten obyczay/ iż białęglowy nágo z męfzczyznami chodziły zápáfy/ ále then dobry zwyczaj [...] zginął *GórnDworz* X3, E2; *CzechRozm* 48, 51v; Pod wieczor Iámuzius niech poydzye zápáfy/ Prętko będye we błocie pogromią tho náfzy. *PaprpPan* R4v; Lotárgius ácz łmiele nácierał ná Sáfy/ Niechże poydzye łam á łam z Thomáfem zápáfy *PaprpPan* S3v; *Calag* 399a; Toż mowi z Auguštyná [...] iż też Anioł/ á nie fyn Boży z Iákobem zá páfy chodził. *CzechEp* 263, 185 [2 r.], 195, 261, 310; *Deluctor* – Wpałsi idę. *Calep* 302b, 109b; *Drudzy* co kuź nie mieli/ zá páfy fię wodzą *KmitaSpit* C5v; *KlonFlis* H4.

~ W połączeniach szeregowych (8): *BibRadz* II 95c marg; *BielKron* 272v; *Agon*, latine *certamen*. [...] *Item* łzermowanie/ zápáfi chodzenié/ zbiyánie/ w zawód biegánie. *Mącz* 6b, 48d, 198b; *Oni Rzymiánie* łławni [...] budowáli wielkie Theátrá y ine mieyfca ná kthorych [...] zawody końłkie/ wyścigánie ná woziech/ chodzenie zápáfy/ turnyeie/ gónitwy/ bitwy po iedyńkiem/ źwirzeta rozmáite á niełtycháne/ wżem wobec ludziom [...] pokázowáli. *GórnDworz* O2, Sv, X3.

Szereg: »za pasy chodzić (a. iść) i (albo) szermować« [szyk 1:1] (2): *Palaesticus* [...], *Mistrz* vczący zápáfy chodzić y łzermowác. *Mącz* [273]a, 153b. ~

»skosztować się za pasy« (1): *Certemus lucta*, Biedźmy fie. Skoľztuymy fie zápáfy. *Mącz* 198b.

»spuścić [kogo z *kim*] za pasy« (1): Włkrześ ktorego á łpuść go z Andrzejem zápáfy *PaprpPan* P.

Przen (9) :

Zwrot: »[z *kim*] chodzić za pasy« [szyk zmienny] (6): Gdzye łá ludzcy fynowie/ by ich to ruľzyło/ Co tu mądrosć powiáda by im łłuchać [!] miło. Zwłáľzczá ktory fie czuie/ iż go to nie minie/ Zápáfy s łwiátem chodzić/ zyľzcze álbo zginie. *BielKom* C3; Zwłáľzczá gdyłmy iuż przyľzli ná tákowe czáfy/ Iż zły z dobrym zárownó łmie chodzić zápáfy. *BielKom* C6v; (*nagł*) Stánisław Tęczyńłki Woiewodá Krá. (–) GNiew z rozumem częłto tu/ zápáfy chodzili *RejZwierz* 50v; Patrząc ná ty dziłieyľze/ obłędliwe czáfy/ Gdzie krzywdá s łwięta prawdá/ łmie chodzić zápáfy. *BielSat* [14] [*idem BielSjem*], *BielRozm* 4; *BielSjem* 13.

a) *Współzawodniczyć* (1) :

Zwrot: »za pasy chodzić [o co]« (1): *In contentionem honoris venire*, Zá páfy chodzić o powážnieyľze mieyľce. *Mącz* 480c.

b) *Eufemistyczne określenie stosunku płciowego* (1) :

Zwrot: »z panią po wałasku za pasy chodzić« (1): Thakież gdyby łobie mąż pomazał [łajnem dzikiej kozy] Członek tajemny gdy ma z panią po wałasku zapafy chodzić, iuż go zawfze mułi miłować. *FalZioł* IV 9a.

c) *Zwrot*: »chodzić z wiatrami za pasy« = *wisieć na szubienicy* (1) : A ták on Arcyzłódziej chodził długie czafy Ná oney łwey wierzchnicy z wiátrámi zá páfy. *KlonWor* 17.

6. Część nieba odpowiadająca określonej strefie klimatycznej (1) :

Wyrażenie: »zimne pasy« = *północne, zimne kraje* (1): Twym przykładem [Stefanie Batory] wytrwane [tj. można wytrwać] y łmutne Hyády/ Y głod/ y bezłen/ y proch/ y błotá/ y láfy/ Y wzgárdzone [tj. można niedbać o...] nád głową iákmiarz zimne páfy. *SzarzRyt* C3.

7. astron. Zestawienie: »pas Oryjona, Oryjonow« = *trzy bardzo jasne gwiazdy rozłożone w prostej linii w gwiazdozbiornie Oriona* [1:1] (2) : Ten [Skop] pośrzodek niebá Depce/ gdzie Niedźwiadkowe oftátanie rámioná/ Y śwíetny pás wielkiego biega Orioná. *KochPhaen* 9, 19.

8. [bot. Zestawienie: »Jana świętego pas« = *Lycopodium clavatum* L.; *widłak goździsty, babimor, roślina z rodziny widłakowców (Lycopodiaceae)*: Bábimur/ Ianá s. pás. Mułcus terrestris. Katzen Läüterle/ Munrzgrun s. Iohans gurtel *SienHerb* I2#v.]

9. Zestawienia w funkcji n-loc: Nazwy góry lub pasma górskiego (3) :

»Kamienny Pas« (2): Zá pieczyhorą y Suchohorą rzekámi y gorą ktorą zową Kámiennypás ná wyłpach morłkich/ lud rozmáity iefł ktory połpolitym przezwiłkiem zową Sámoiedź *BielKron* 433v, 433v *marg.*

»Ziemski Pas« (1): Zá rzeką Pieczyhorą/ łą Gory ktore zową Semnoipoiás/ tho iefł Ziemłki Pás *BielKron* 433v.

Synonimy: **1.** *cyngatura*; **2.** *powiąsło, rzemień, taśma*; **8.** *babimur*.